

פרשת תרומה

שמות (כה:ט):

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו:"

רש"י:

ככל אשר אני מראה אותך - כאן את תבנית המשכן. המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך: וכן תעשו - לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם.

כלי יקר:

וכן תעשו. פירש רש"י לדורות ואין זה מבואר במקרא. ולי נראה לפי שהראה הקדוש ברוך הוא למשה תחילה תבנית המשכן ואחר כך הראה לו תבנית כל כליו כמו שנאמר את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, וכשצוה לו על עושי המלאכה התחיל בכלים תחילה שנאמר ועשו ארון וגו' ואחר כך הזכיר המשכן, והיה משה נבוך בדבר אם יעשו המשכן תחילה כמראה אשר ראה בהר ואחר כך הכלים, או יעשה הכלים תחילה כדרך שנזכר בציווי העשיה. על כן נאמר וכן תעשו בו"ו כי אילו היה אומר כן תעשו הייתי מוכרח לומר שקאי על תבנית המשכן וכליו ולא על סדר קדימה ואיחור, ומדקאמר וכן תעשו שמע מינה שקודם זה הפסיק הענין ואם כן ודאי מה שנאמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו קאי על מה שאמר למעלה ועשו לי מקדש ואם כן עשיית תבניתם כבר אמור ומה אני מקיים וכן תעשו אלא שרצה לומר כסדר הזה תעשה תחילה משכן ואחר כך כליו, ומה שהקדים הארון זהו סדר מעלת מדריגתו קא חשיב וסוף המעשה תחילת המחשבה כי עיקר בנין זה הוא בעבור ארון ברית ה' כי שם מקום השכינה על כן הקדימו. ולא ידעתי מי הכניס את רש"י בדוחק זה לאמר שמושה צוה אל בצלאל לעשות כלים תחילה, ואנו רואין בהיפך דבריו שהרי גם בפרשת כי תשא גם בפרשת ויקהל בכל מקום צוה על המשכן תחילה ואם כן ודאי מה שהקדים כאן הארון הוא בעבור מעלתו על המשכן וכל כליו ומי לא ידע בכל זאת שכתר תורה הוא העולה על כולם (עיין ברכות נה א):

שם משמואל. בשם אביו:

ועשו לי מקדש... ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן... משכן איקרי
מקדש ומקדש איקרי משכן (עירובין ב). מקדש נקרא מצד ישראל שהם מתקדשים ופורשים
מן החומות, והוא דיבוק ישראל באביהם שבשמים ממטה למעלה. ומשכן נקרא מצד השם
יתברך השוכן בתוך עמו ישראל, והוא הדיבוק מלמעלה למטה. והיה המקום הזה מקום
חיבור מטה למעלה ומלמעלה למטה, על כן הוא נקרא בשני השמות.

רבי שמחה בונים מפשיסחא:

וכן תעשו... וכן תעשו לדורות (רש"י). התורה מפרטת בפרשתנו את סדר מלאכת
המשכן וכליה את הקודם ואת המאוחר: בתחילה - הארון, אחר כך הכפורת, אחר כך שני
הכרובים וכו'. ולפני שהיא באה לפרש את סדר הדברים אומרת התורה: "וכן תעשו" -
לדורות. גם אתם בני הדורות הבאים, בגשתכם לעבודת הקודש, תעשו דוגמת מעשה המשכן:
לכו ממדיגת למדיגת - אל תקדמו את המאוחר ואל תאחרו את המוקדם.

ככל אשר אני מראה אותך וכו'. כמדרש, ומובא בהקדמה לעין יעקב, בן זומא אומר מצינו פסוק הכולל בתורה שמע ישראל ה' אלקינו וכו', בן גנס אומר מצינו פסוק הכולל יותר ואהבת לרעך וכו', שמעון בן פזי אומר מצינו הכולל יותר את הכבש אחד תעשה בכורך וכו', עמד רבי פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי, שנאמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ע"כ לשוננו, והמדרש הזה אומר דרשוני וחיו:

ג"ל לפרש, הנה אנו אומרים פעמים בכל יום שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וזהו קבלת עול מלכות שמים שידע אדם ויבין כי ה' אחד ואין עוד מלבדו, הוא הונו מפרנס ומכלכל לכל, אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש, ומי שירדע ומבין את זאת מוצא עצמו מחויב לקיים כל מצות ה' ולעבדו בלב שלם, לכן כתוב אח"כ ואהבת את ה' אלקיך, והנה לא סגי באדם שירדע ומכיר את זה ומיחד ה', אלא שישתדל להלהיב לבות חביריו אשר סביבו לו שיכירו וירדע גם הם כי ה' אחד וחיוב לעבדו, לכן אנו אומרים שמע ישראל, שכל אחד קורא לכולם שמע והבין ישראל כי ה' אלקים ה' אחד, וכן בכל המצות שיעשה אדם וחי בהם ילמד לאתרים ויודעם לעשותם, וממקרא זה נוכל ללמוד את זה ועל הכלל כולו יצא, וזהו שאמר בן זומא מצינו פסוק הכולל בתורה שמע ישראל, דמזה נלמד כלל גדול בתורה שלא סגי בלאו הני שרוד כל איש את חבירו למצות ה', והנה מזה לא למדנו רק במצות ה' להביא חבירו ודוי מדה זו שישלים נפשו וישיג חיי עולם הבא, אבל עדיין אנתנו לא נדע מזה שיהיה לב האדם על האדם כמה שנוגע לחיי עולם הזה להחיות בנפשו כי ירעב ולהשתתף בצערו כאשר צר לו, ולכן התחכם בן גנס ואמר מצינו פסוק הכולל יותר ואהבת לרעך כמון, וכזה כלולים שניהם, כמו שאוהב את עצמו ועושה כל התפעלות לטובת עצמו בן יהיה לבו על חבירו, וכ"ש כמו שרוצה להשלים נפשו ולהגיע לחיי עולם הבא בן יתן עינו ולבו על חבירו, והיינו כמון ממש, ולכן הפסוק כולל יותר מפסוק שמע ישראל:

והנה יש עוד שלישיית והיתה לכאר מה שאחז"ל [מו"כ ורש"י מוקמי ט, ט] אין דומה יחיד עושה מצוה לרבים עושים מצוה, אם רבים מתאחדים ועושים מצוה באחדות מרצה לפני ה' יותר, אין דומה יחיד מתפלל לציבור מתפללים שאינה חזרת ריקס, הן אל כבוד לא ימאס תפילת רבים, וכן אינו דומה תלמוד תורה דרבים לח"ת יחידי, וכן בצדקה אינו דומה יחיד הנותן צדקה לחרלה ועני או רבים מתאחדים ומטילים יחד מעות לקופה ועושים ממנו צדקה, שכל אחד ואחד יש לו בו חלק ולכן שכרם מרובה וכל אחד מקבל שכר כאלו הוא עשה כל המצות, שכל אחד גורם שתעשה המצוה, ונ"ל שזה אנו נוכל ללמוד מקרבן תמיד דכתיב נמנעו מ, [ג] זה האשה אשר תקיבו לז, והורו כתיב, את הכבש האחד תעשה בכורך, מתחיל בלשון רבים אשר תקיבו ומסיים תעשה לשון יחיד, כי בזמן שבהמ"ק קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ונרצה לו לכפר עליו וכן יוכל להקריב.

קרבן נדבה, ומ"מ ציה ה' זה האשה אשר תקיבו, זה קרבן ציבור שכולם יקריבו ביחד, וכל אחד מישראל יש לו בו חלק, וחפץ ה' בקרבן ציבור יותר בהתאחדם יחד במצוה, ואמר הכבש אחד תעשה שיהיה נחשב בעינו ה' כאילו כל אחד הקריבו, והיינו הכבש אחד תעשה כל אחד מישראל יעשה אותו:

ומזה אנו למדים כמה גדול כח שכר רבים העושים מצוה, ולכן הוסיף בן פזי ואמר פסוק הכולל יותר איך לעבוד ה', כי בן זומא וכן גנס לא הביאו פסוקים רק שיליח כל אחד חבירו לעשות המצוה, והוא הוסיף שיעשו מצוה אחת בהתאחדות, ומביא הפסוק את הכבש אחד תעשה בכורך שממנו אנו למדים דבר זה כאמור:

עמד רבי על רגליו ואמר הלכה כבן פזי שנאמר ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, הנה רש"י ורמב"ן הרגישו דהוי ליה למימר כן תעשו, מהו וכן תעשו, ונ"ל הנה ציה ה' מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו תרומתי, ובאמת לא היה צריך שיתנו כולם כדי לבנות המשכן ולעשות כליו, וכמדרש [נ"ט, ט] שאמר ה' למשה אפילו אחד יוכל לעשותו כי היה עשרם רב, מ"מ רצה ה' שכל איש יתן ויסייע למשכן כדי שיהיה לכל אחד חלק בו ויהיה מצוה דרבים שחביבה לפני ה' ביותר שאח, וכן נעשה כל המצות ברכים, ור"ש ככל אשר אני מראה אותך, באופן שאני מראה אותך בבנין המשכן וכליו וכן תעשו, כן תעשו הכל שאחם עושים לפני שתתאחדו לעשותו כנ"ל, והיינו דאמר רבי הלכה כבן פזי, שהוא הביא הקרא את הכבש וגוי שמשם נשמע כי חביבה מצוה דרבים ומשם נלמד לכל המצות, אבל לא כתיב שם שציה ה' עלינו שנעשה בן בכל המצות, והביא רבי פסוק ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, שם מביא שחפץ ורצון ה' שנעשה בן תמיד בכל המצות וכמ"ש, ואתי שפיר דברי המדרש כנ"ל:

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, נ"ל לפרש כי המשכן וכליו מרמזים כמה רמזים, וכמה דברים נאמרו בו זה מזה שונים, קנהה אז כשנצטוו על מלאכת המשכן ג"כ כל אחד השכיל בבנין המשכן וכליו איש איש כפי שכלו וחבונתו ומדרגתו, והנה אם יעשו העושים על דעתם וכונתם בו ולא כיונו האמת, מהשבת פיגול הוא ומתשבה פוסלת העשיה, ולכן ציה ה' שלא יעשו כפי חבונותם עצמם רק יעשו כאשר ציה ה' את משה, וגילה לו רמזי הכלים ותבנית המשכן על דעתו כן יעשו ולא ע"ד עצמם, ואף שמצוה לחקור את המצות ולחת טעמים אבל אל יעשו המצות על מחשבתו והבנתו רק כאשר ציה ה' וטעמו ותפצו בו, ובמק"א [מיוזי מולין ט] אמרוזי אדם ובהמה תושיע ה' [מסלס ל, ו] ואמרו ז"ל [מולין טס] ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה, שערומים בדעת כאדם הראשון שהבין הכל בשכלו, אבל לא יעשה על דעתו רק עושה כמצוה עליו מפי ה' ויראיו, והיינו ומשים עצמו כבהמה או חושע ה', שלא יעשה בדעתו ויצא כשלום.

ו"כ ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, היינו ציורי רמזים שמרמזים עליו וכן תעשו על דעת בן תעשו ולא על דעתכם, וק"ל:

ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, פירש רש"י וכן תעשו לדורות, והיה קשה ליה דהול"ל בן תעשו, ועיין רמב"ן, ונ"ל ע"פ משל, מי שרוצה לבנות בית והוא אינו אומן לבנות וצריך לאומנים שיבנו החומות, והם לא יוכלו לעשות שום דבר עד שיגלה להם בעה"ב על איזה אופן שירצה שיבנה ובאיזה ציור יעמידו הבית, ואחר שיגלה להם רצונו ותפצו אז יעשו כמו שצויה עליהם, הנמשל, בעה"ב ית"ש צויה לבנות בית משכנו, ויבואו האומנים בצלאל ודעימיה עושי במלאכה כל הציור, להעמיד משכן וחדר וכליו, ועל כרחק הקב"ה צריך לגלות להם איך יעשו ובאיזה ציור ואופן יהיה ואח"כ יעשוהו, אבל באמת אחר שכבר נודע להם מחשבות ורצון ה' לא יוכלו לעשות הכל רק בסיועה בעה"ב ית"ש שמילא אותם רוח חכמה והיה בעזרתם, והיינו ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, שלא היה כאפשר בוודאי לעשות מבלעדו דלא היו יודעים איך יעשו, וכן תעשו, כן העשיה לא תוכלו לעשות רק בסיועה ממנו כמ"ש, ואתי שפיר וק"ל:

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכו' וכן תעשו, כבר הרגיש רש"י דהול"ל בן תעשו, ונ"ל הנה הרבה רמזים אמרו קד"ל על כלי המשכן ותבניתו, וכן הרבה כספרים, וכולם רמז לח"ת ומחויקי לומדי תורה, ואופן עבודת ה', ואומר, כי הקב"ה צויה לבנות משכן לשכון בתוכו, ודוקא אם אני מתנהגים כיראה ומקיימים מצות כדבעי אז מקום זה מוכן להשראת השכינה, וכמ"ש שמראים כלי המשכן ותבניתו, אבל בלאו הכי לא סגי, וכמו שמפרש האלשיך בפסוק ירמיה [ו, ז] היכל ה' היכל ה' המה, היינו שהם בעצמם היכל ה', ע"ש דבר נכון, ור"כ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתנאי ככל אשר אני מראה את תבנית המשכן ותבנית כל כליו וכן תעשו באמת ותקיימו המראות ורמזים שהראתי ורמזתי על דעת תבנית זה, אז ושכנתי בתוכם, כנ"ל נכון:

עוד נ"ל, הנה ענין עשיית המשכן ונדחתם יוכל להיות בשני פנים, שעושים מקדש לזכות להשראת השכינה ולאחבת ה' חפצים והיילו מספם ומזהבם, וינכל להיות שהיה בו פנים יען היה להם לכבוד ולתפארת בעיני העמים כמבואר במדרשים,

"ויקחו לי תרומה...ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם". בפסוקים אלה מתחילה בתורה פרשת בניית המשכן והתקנת כליו, והיא תופסת את סדרות "תרומה" ו"ויקהל" בשלמותן וקטעים בסדרות "תצוה", "כי תשא" ו"פקודי". המשכן וכליו נועדו לשמש מסגרת וכלים לעבודת ה' - במידה שזו התגלמה בקרבנות, שעליהם ניתנות הוראות בחומש "ויקרא". לבניה והתקנה זו מוקדשים בתורה כ-250-300 פסוקים (ואני מתעלם כאן מעוד כ-90 פסוקים, ב"תצוה" ו"פקודי", הדנים בהכנת בגדי-כהונה, המשמשים גם הם לאותה עבודה).

ולעומת זה: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". פרשת עשיית העולם ומלואו, השמים והארץ וכל צבאם, השמש והירח והכוכבים, ובכללם כדור הארץ שלנו, על הימים ועל ההרים ועל הצומח עליו ועל החי על פניו - ובכלל זה אף אנחנו עצמנו, האדם. - ולכל זה מקדישה התורה 31 פסוקים.

וגם אם נוסיף על כך, בהתאם לתורה, שהשלמת בריאת העולם היא השבת, לא נגיע אלא ל-34 פסוקים. ואם נשלים את בניית המשכן בחנוכת המשכן, שמקבילה ביחסה למשכן לשבת ביחסה לעולם, נגיע לקרוב ל-400 פסוקים, העוסקים כולם בצריך שיש לו עשרים קרשים עומדים לארכו ושמונה קרשים עומדים לרחבו, ואפילו גג אין לו אלא הוא מכוסה יריעות. והדיון בו - תיאור עצי ותיאור בנייתו, תופסים בתורה מקום הגדול פי עשרה ממה שהתורה אומרת על עשיית העולם ומלואו.

כיצד נבין את הדבר הזה? יש להבינו הבנה עמוקה מאד. התורה לא באה למסור לאדם אינפורמציה על מבנה העולם, אלא להגיד לו משהו על משמעות קיום האדם עצמו במסגרתו של העולם; והמשמעות הזאת אינה אלא עבודת ה'. העולם כשלעצמו, כפי שאנחנו מכירים אותו נתון לנו כבריאה שברא אלהים; מה שיש - זהו מה שיש, ללא תלות בהתייחסות האדם אליו. לכן כל הבריאה אינדיפרנטית לגבי משימות, תפקידים או חיובים, ואפילו לגבי אמונות והשקפות ודעות וציפיות ותקוות וחזונות של האדם.

אבל הצריך של המשכן איננו נתון טבעי אלא מוצר של פעילות אנושית עפ"י צו התורה. "ויקחו לי תרומה": האדם נדרש לתתה. "ועשו לי מקדש": בני אדם צריכים לעשותו. לגבי האדם אין חשיבות או משמעות למה שקיים מטבע הבריאה. זאת אומרת, כל מה שקשור במשימות המוטלות על האדם, ולא מה שנתון לו מצד הטבע - כל מה שמבטא דרישה המוצגת לאדם, חיובים המוטלים על האדם - זהו הדבר בעל החשיבות ובעל המשמעות. לעולם ומלואו אין משמעות, ובהכירי אותו כפי שאנחנו מכירים אותו מתוך המחקר המדעי, מציתי פרשת היחסים שיש לי עם המציאות הזאת. אבל עולמם הערכים, הציוויים המוטלים על האדם, החיובים שהאדם מקבל על עצמו - אלה אינם נתוני הטבע. והצריך הזה שאין לו מובן מחוץ למגמה של עבודת ה', והאדם מקימו מתוך מגמה זו - הוא המסמל את עבודת ה' כערך עליון.

"ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם". כשבני-אדם עושים משכן לפבור ה', הם מביאים את השכינה לשכון בתוכם. העולם מקבל משמעות וערך, אם במסגרתו בני-אדם עובדים את ה'. לא העולם כשלעצמו הוא משמעותי: משמעותית היא עבודת ה' בעולם. ולכן תופסת פרשת המשכן בתורה מקום גדול לאין-ערוך מאשר בריאת העולם.

י זה היו זרזים לבנין המשכן ולא חסו ארצותם. ולהשמר מזה הזהירם ה' ון לי מקדש ושכנתי בתוכם, שתהיה נחם רק לי לשמי כדי שאשרה שכנתי וכם. ואמר ככל אשר אני מראה אותך, דהנה השי"ת צוה למשה על חבנית שכן איך יעשה, ולא שיין שצויה אותו ככה לכבודו כדאמרו במדרש (נלה לעיל ז נמלך) שאמרו המלאכים הודך בשמים ה לך בין בשר ודם, רק מאהכת ה' אותנו - בחוכינו וצויה על בנין המקדש למען כון בין עמו האהוב אליו ית"ש. והיינו ושר אני מראה אותך את חבנית המשכן ה', דהוא בלי כוונה רק לאהבתי אתכם, ו תעשו אתם המשכן לאהבתכם אותי בלי תערוכת כוונה כלל, וק"ל:

בן תעשו. אמרו חז"ל (פסטה טו) לדרות. נ"ל לפרש כי בנין המשכן יה לכפר על העגל והיינו ישראל, אבל שה לא היה צריך לכפרה רק לזכות שכנתי בתוכם, ולעמיד לדרות לא היה נין בהמ"ק לכפר כי לא יהיו צריכים רק זכות ישראל שיזכו להשראת השכינה. ח"כ כל אשר אני מראה אותך את חבנית המשכן וכן תעשו, באופן ובכונה שאני נראה אותך שלא לכונה אחרת רק לזכות בהשראת השכינה כן תעשו לדרות וק"ל:

ועוד הערה לכלי המשכן. הותקנו להם בדים, אשר בהם יינשאו כשהמשכן מיטלטל ממקום למקום. במזבח-הנחושת, במזבח-הזהב, בשולחן ובמנורה אין מכניסים את הבדים לטבעות אלא בשעה שיש לטלטל אותם. יוצא מכלל זה הארון אשר בו הלוחות, שבדיו תקועים בו תמיד.

מה פירוש הדבר הזה? כל הכלים המשמשים לעבודת הקודש מכוונים בדרך-כלל למקום מסוים, "המקום אשר יבחר ה'", שבו ימצא המקדש. ולכן נועדו הבדים בהם רק למצבים מיוחדים המחייבים את הטיילטול. אבל הארון שמסמל את התורה, הוא, מבחינת מהותו, עשוי להיות מיטלטל ממקום למקום, ולכן הבדים קבועים בו. התורה איננה קשורה במקום מסוים. היא תורת-האדם באשר הוא אדם בכל מקום שבו הוא נמצא. ולכן, הארון מוכן בצורה שניכר בה שהוא מטבעו יכול להיטלטל. המסורת המדרשית מביעה רעיון זה בצורות שונות. וזוהי היא גם מנמקת מדוע לא ניתנה התורה בארץ ישראל; היא ניתנה לא רק מחוץ לארץ ישראל, אלא מחוץ ליישוב אנושי קבוע, במדבר — באדמת הפקר. המדרש משתמש במלה היוונית דמוסיון = רכוש הרבים. התורה איננה תורה של ארץ מסוימית, איננה קשורה בטריטוריה מסוימת, אלא היא תורת האדם באשר הוא אדם בכל מקום. ולכן ניתנה בכוונה בדמוסיון, כדי שיהיה ידוע שהיא נועדה לכל, כשם שהמדבר הוא אדמת הפקר ופתוח לכל.